

اقتصاد کلان

(جلد اول)

www.ketab.ir

تألیف: دکتر تیمور رحمانی
دانشیار دانشکده اقتصاد دانشگاه تهران

عنوان و پدیدآور اقتصاد کلان (جلد اول) / تألیف: دکتر تیمور رحمانی
مشخصات نشر تهران، نور علم.
مشخصات ظاهری ۲۵۶ ص. نمودار، جدول.
شابک ۹۷۸-۶۰۰-۱۶۹-۴۱۸-۹ دوره ۹-۴۱۸-۱۶۹-۶۰۰-۹۷۸
موضوع اقتصاد کلان
موضوع سیاستهای اقتصادی
رده بندی کنگره HB ۱۷۲/۵
رده بندی دیویی ۳۳۹/۴

نشر نور علم: تهران- انقلاب- خ ۱۲ فروردین- پلاک ۲۹۰- تلفن: ۶۶۴۰۵۸۸۰ و ۶۶۹۵۷۰۲۱
فروشگاه: خ ۱۲ فروردین- پلاک ۲۹۰- کتاب چرتکه و نور علم — ۰۹۱۲۲۰۷۹۸۴۹ — ۶۶۱۷۴۹۱۰-
پخش: نشر قلم سینا -انقلاب - ۱۲ فروردین- ساختمان ۲۸۶ طبقه اول واحد ۴
تلفن ۶۶۹۵۷۱۲۰ و ۶۶۹۵۷۰۲۱

عنوان کتاب: اقتصاد کلان (جلد اول)

تألیف: دکتر تیمور رحمانی

ناشر: نور علم

شمارگان: ۵۰۰ جلد

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۱۶۹-۵۶۴۱۹

نوبت چاپ: اول ۱۴۰۰

چاپ و صحافی: نصر

قیمت: ۱۰۰۰۰ تومان

در صورت عدم دسترسی به کتابهای این انتشارات از طریق تماس با
۰۹۱۲۳۳۳۴۲۲۹ کتابها با پست به تمام نقاط ایران ارسال می شود.

صفحه	عنوان
۱	فصل اول: جریان دایره‌وار تولید و درآمد ملی
۱	مقدمه
۱	۱-۱- مدل‌های اقتصادی و مدل‌های اقتصاد کلان
۲	۱-۲- مدل دویبخشی جریان دایره‌وار تولید و درآمد ملی
۲	۱-۲-۱- مدل دویبخشی بدون پس‌انداز
۵	۱-۲-۲- مدل دویبخشی با وجود پس‌انداز
۱۰	۱-۳- جریان دایره‌وار تولید و درآمد ملی - مدل سه‌بخشی
۱۸	۱-۴- جریان دایره‌وار تولید و درآمد ملی - مدل چهاربخشی
۲۵	۱-۵- مازاد و کسری بخش‌های مختلف
۲۶	۱-۶- جریان دایره‌وار تولید و درآمد ملی و تعادل بازارها در اقتصاد کلان
۲۷	فصل دوم: محاسبه تولید ملی و شاخص قیمت‌ها
۲۷	مقدمه
۲۷	۲-۱- متغیرهای جریان و ذخیره
۲۸	۲-۲- محاسبه تولید ملی به عنوان شاخص رفاه و شمول آن
۳۰	۲-۳- روش‌های محاسبه تولید ناخالص ملی و مبانی نظری آنها
۳۱	۲-۳-۱- حساب‌داری بنگاه‌ها و محاسبه تولید ناخالص ملی
۳۹	۲-۳-۲- مفهوم ارزش افزوده و روش‌های محاسبه ارزش تولید ملی
۴۸	۲-۴- شاخص قیمت‌ها و ارزش تولید به قیمت ثابت
۴۹	۲-۴-۱- همگرایی محاسبه شاخص قیمت‌ها
۵۴	۲-۴-۲- استفاده از شاخص قیمت‌ها برای محاسبه متغیرها به قیمت ثابت
۵۷	۲-۴-۳- شاخص‌های قیمت ریلیج
۶۰	۲-۴-۴- شاخص قیمت و نرخ تورم
۶۱	۲-۴-۵- تورم و رفاه
۶۲	۲-۴-۶- مسیر متغیرها در طول زمان

فصل سوم: مدل‌های درآمد - مخارج کینزی	۶۴
مقدمه	۶۴
۳-۱- متغیرهای پرونزا و درونزا	۶۵
۳-۲- مدل دوبخشی تعیین درآمد ملی تعادلی	۶۶
۳-۲-۱- درآمد نظری هنگامیکه سرمایه‌گذاری تابع درآمد ملی نیست	۶۶
۳-۲-۲- درآمد نظری هنگامیکه سرمایه‌گذاری تابع درآمد ملی است	۷۵
۳-۲-۳- ضریب تکثیر یا ضریب افزایش	۸۱
۳-۳- مدل سه‌بخشی تعیین درآمد ملی	۸۹
۳-۳-۱- درآمد نظری هنگامیکه ملایات مقصور باشد	۸۹
۳-۳-۲- ضریب تکثیر در مدل حوزه سه‌بخشی	۹۸
۳-۳-۳- درآمد نظری هنگامیکه ملایات تابع درآمد ملی باشد	۱۰۰
۳-۳-۴- ضریب تکثیر در مدل سه‌بخشی هنگامیکه ملایات تابع درآمد ملی است	۱۰۸
۳-۳-۵- درآمد ملی نظری هنگامیکه ملایات و سرمایه‌گذاری تابع درآمد ملی باشند	۱۰۹
۳-۳-۶- ضریب تکثیر هنگامیکه ملایات و سرمایه‌گذاری تابع درآمد ملی باشند	۱۱۴
۳-۴- شکاف رکودی و تورمی	۱۱۶
فصل چهارم: موضوعاتی در مدل‌های درآمد - مخارج کینزی	۱۲۳
مقدمه	۱۲۳
۴-۱- تناقض یا معمای نخست	۱۲۳
۴-۲- پایداری و ناپایداری تعادل درآمد ملی	۱۲۷
۴-۳- بودجه دولت و مازاد بودجه اشتغال کامل	۱۳۱
۴-۴- ضریب تکثیر بودجه متوازن	۱۳۸
۴-۵- مدل ساده تعیین درآمد ملی برای اقتصاد ایران	۱۴۲
فصل پنجم: تعادل بازار کالا و پول (مدل‌های IS-LM)	۱۴۴
مقدمه	۱۴۴
۵-۱- تعادل بازار کالا (منحنی IS)	۱۴۵

۱۴۵	۵-۱-۱- تعادل بازار کالا برای مدل سه بخشی متداول
۱۵۰	۵-۱-۲- شیب منحنی IS
۱۵۳	۵-۱-۳- نقاط خروج از منحنی IS
۱۵۴	۵-۱-۴- عوامل چابک کننده IS
۱۵۶	۵-۲- تعادل بازار پول (منحنی LM)
۱۵۷	۵-۲-۱- عرضه و تقاضای پول
۱۶۰	۵-۲-۲- تعادل بازار پول
۱۶۶	۵-۲-۳- رابطه بازار پول و بازار لوریق قرضه
۱۶۷	۵-۲-۴- شیب منحنی LM
۱۷۰	۵-۲-۵- نقاط خروج از LM
۱۷۱	۵-۲-۶- عوامل چابک کننده LM
۱۷۳	۵-۳- تعادل همزمان بازار کالا و پول
۱۷۷	ضمیمه فصل پنجم
۱۸۰	فصل ششم: سیاستهای پولی و مالی
۱۸۰	مقدمه
۱۸۰	۶-۱- بررسی تأثیر سیاستهای مالی
۱۸۱	۶-۱-۱- بررسی اثر افزایش هزینه‌های دولت (سیاست مالی انقباضی)
۱۸۵	۶-۱-۲- بررسی اثر کاهش هزینه‌های دولت (سیاست مالی انقباضی)
۱۸۶	۶-۱-۳- بررسی اثر کاهش مخارجهای موقوف (سیاست مالی انقباضی)
۱۸۸	۶-۱-۴- اثر کاهش نرخ مالیات (سیاست مالی انقباضی)
۱۹۰	۶-۲- اثر سیاستهای پولی
۱۹۰	۶-۲-۱- اثر افزایش حجم پول (سیاست پولی انقباضی)
۱۹۳	۶-۲-۲- اثر کاهش حجم پول (سیاست پولی انقباضی)
۱۹۵	۶-۳- ترکیب سیاست پولی و مالی
۱۹۸	۶-۴- کارایی سیاستهای پولی و مالی
۲۰۱	۶-۴-۱- بررسی گزینشی سیاست مالی در حالات عدم LM

۲۰۴	۲-۳-۶- بررسی کلرایی سیاست پولی در حالات هری LM
۲۰۶	۲-۳-۶- بررسی کلرایی سیاست مالی در حالات هری IS
۲۰۸	۲-۳-۶- بررسی کلرایی سیاست پولی در حالات هری IS
۲۱۰	۶-۵- معادله IS و درآمد ملی تعادلی برای مدل‌های مختلف بازار کالا
۲۱۰	۶-۵-۱- معادله IS و درآمد ملی تعادلی برای مدل ساده دوبینشی
۲۱۱	۶-۵-۲- معادله IS و درآمد ملی تعادلی برای مدل دوبینشی که I تابع Y نیز باشد
۲۱۱	۶-۵-۳- معادله IS و درآمد ملی تعادلی برای مدل ساده سه‌بینشی
۲۱۲	۶-۵-۳- معادله IS و درآمد ملی تعادلی برای مدل سه‌بینشی که مالیات مقطوع و سرمایه‌گذاری ...
	علاوه بر نرخ بهره تابع درآمد ملی باشد
۲۱۲	۶-۵-۵- معادله IS و درآمد ملی تعادلی برای مدل سه‌بینشی که I و T هر دو تابع Y باشند

۲۱۴	فصل هفتم: تحلیل‌های کلان اقتصاد باز
۲۱۴	مقدمه
۲۱۴	۷-۱- مدل درآمد - مخارج اقتصاد باز
۲۱۶	۷-۱-۱- درآمد ملی تعادل
۲۱۹	۷-۱-۲- ضریب گنار و ضریب رکودی و تورمی
۲۲۰	۷-۱-۳- کسری و مانده تجاری
۲۲۳	۷-۲- مدل IS-LM برای اقتصاد باز
۲۲۳	۷-۲-۱- معادله IS برای اقتصاد چهاربینشی
۲۲۶	۷-۲-۲- تعادل ترانز پرده‌افتا و معادله BP
۲۳۲	۷-۲-۳- شیب و نقاط خارج از BP و عوامل جابجا کننده BP
۲۳۵	۷-۲-۳- عدم تعادل ترانز پرده‌افتا و سیستم ارزی
۲۳۷	۷-۲-۵- سیاست‌های پولی و مالی در سیستم نرخ ارز ثابت
۲۴۰	۷-۲-۶- سیاست‌های پولی و مالی در سیستم نرخ ارز شناور

علم اقتصاد را علم مطالعه تخصیص منابع کمیاب برای خواسته‌های نامحدود بشری نامیده‌اند. در غالب تحلیل‌های اقتصادی، عاملان اقتصادی را به دو دسته تولیدکنندگان کالاها و خدمات و مصرف‌کنندگان کالاها و خدمات تقسیم می‌کنند. هدف تولیدکنندگان آن است که با بکارگیری و ترکیب منابع تولید (نیروی کار، سرمایه، منابع طبیعی، و مدیریت) و با توجه به کمیابی این منابع و بنابراین تقبل هزینه در بکارگیری آنها، سود خود را بیشتر سازند. هدف مصرف‌کنندگان نیز آن است که وقت و پول و امکانات خود را صرف استفاده از مصرف کالاها و خدماتی نمایند که رفاه و مطلوبیت بیشتری عاید آنها سازد. اقتصاددانان تحلیل‌گر و طرفدار نظام اقتصاد آزاد بر این باور بوده‌اند که بازار هماهنگ‌کننده کلیه فعالیتهای تولید و مصرف بوده و سبب دستیابی به بیشترین رفاه و کارایی برای جامعه می‌شود. اما پاره‌ای مشکلات و نقایص که ظاهراً نظام بازار توانسته است به حل آنها بپردازد، سبب پیدایش این تفکر شده است که دخالت دولت در تخصیص منابع ضروری و شاید اجتناب‌ناپذیر است. بدین جهت از حدود بیش از دو قرن پیش که تحلیل‌های علم اقتصاد به شکل منسجم آن پدید آمده است، علاوه بر مواردی چون تأمین نظم و امنیت به عنوان وظایفی که الزاماً دولت باید انجام دهد انواع دیگری از دخالت دولت نیز پیشنهاد شده است. به عبارت دیگر گروهی از اقتصاددانان به این نتیجه رسیده‌اند که دولت برای رفع نقایص بازار می‌تواند با ابزارهایی چون وضع مالیات، اعطای یارانه، کنترل قیمت، و بدست گرفتن تولید و مصرف برخی از کالاها به بهبود تخصیص منابع جامعه کمک نماید. ابتدا نقایص نظام اقتصاد آزاد و راههای رفع آن در شاخه‌ای از علم اقتصاد مطالعه می‌شد که امروزه به اقتصاد خرد معروف است. در اقتصاد خرد رفتار واحدهای انفرادی مانند مصرف‌کننده و تولیدکننده، بازارهای انفرادی مانند بازار کالای برنج، قیمت کالاهای انفرادی و مواردی از این قبیل مطالعه می‌شود.

در شروع ربع دوم قرن بیستم از یک طرف تحت تأثیر نوسانات اقتصادی (و بویژه رکود اقتصادی و بیکاری گسترده) و از طرف دیگر شاید تحت تأثیر موفقیت اولیه نظام سوسیالیستی شوروی در دستیابی به رشد سریع اقتصادی، زمینه پیدایش شاخه‌ای دیگر در علم اقتصاد تحت عنوان اقتصاد کلان فراهم شد. غالب اقتصاد دانان می‌پذیرند که بنیانگذار شاخه اقتصاد کلان در علم اقتصاد جان مینارد کینز انگلیسی بوده است. در نگرش کینز وظیفه دولت برای دخالت در اقتصاد تنها به رفع نقایص بازار یک کالا یا یک صنعت محدود نمی‌شود، بلکه دولت می‌تواند به بهبود عملکرد کل اقتصاد بپردازد. در واقع از نظر کینز، برخلاف اعتقاد اقتصاددانان قبل از او برای توانایی نظام بازار در حل رکود و بیکاری، با

استفاده از ابزارهایی که در اقتصاد کلان مطالعه می شود می توان با مشکلاتی چون بیکاری و رکود یا تورم مقابله کرد. بدین جهت اقتصاد کلان به مطالعه تولید کل، مصرف کل، سرمایه گذاری کل، پس انداز کل، قیمت تمامی کالاها و خدمات (یا متوسط سطح قیمتها)، کل بیکاری در اقتصاد و مواردی از این قبیل می پردازد. به عبارت دیگر در اقتصاد کلان بررسی می شود که متغیرهای مهم بیانگر وضعیت کلی اقتصاد چیست، عوامل مؤثر بر آنها چیست، و چگونه می توان با استفاده از ابزارهای در اختیار دولت بر روی آنها تأثیر گذاشت تا به بهبود وضعیت اقتصادی کمک شود.

کتاب حاضر جلد اول از یک کتاب درسی برای اقتصاد کلان است و نتیجه هفت سال تدریس اقتصاد کلان برای رشته های مختلف و ویژه رشته اقتصاد در دانشکده اقتصاد دانشگاه تهران بوده است. کتاب حاضر از جهت ترتیب و پیوستگی مطالب آن منحصر به فرد بوده و در تدوین آن از برخی کتابهای موفق اقتصاد کلان استفاده شده است. در واقع بیش از هر چیز تشویق دانشجویان عزیز برای به رشته تحریر درآوردن مطالب درسی که تدریس کرده ام، عامل تألیف این کتاب بوده است. یادگیری مطالب کتاب نیاز به زمینه قبلی ندارد اما آشنایی با اقتصاد خرد به فهم مطالب آن تاحدی کمک می نماید. سعی شده است تا ضمن اینکه مطالب کتاب برای دوره کارشناسی کامل و جامع باشد، از سادگی نیز برخوردار باشد. بدین جهت تا آنجا که امکان داشته است مطالب با مثالهای عددی ارائه شده است. در ضمن مطالب جلد اول برای دروس اقتصاد کلان ۱ دوره کارشناسی رشته اقتصاد تدوین شده است.

لازم می دانم از حمایت های بی دریغ جناب آقای دکتر منصور خطیلی عراقی ریاست محترم دانشگاه تهران، که در حقیقت بخشی از این کتاب حاصل همکاری اینجانب با ایشان به عنوان دستیار درس اقتصاد کلان در دوره های کارشناسی و کارشناسی ارشد در دوران دانشجویی اینجانب بوده است، تشکر و قدردانی نمایم. برای تألیف این کتاب بخش قابل توجهی از زمان متعلق به همسر و فرزندم از آنها دریغ شده است که امیدوارم مرا عفو نمایند. همچنین از خانم ندا خوش خبری که زحمت بسیاری در تایپ کتاب متقبل شدند کمال تشکر را دارم.

تیمور رحمانی

مهر ۱۳۷۸